

Občanské právo procesní

Opravné prostředky

JUDr. Ing. Radovan Dávid

Úvod

- Úkolem soudu je vydat věcně správné a spravedlivé rozhodnutí
- Právní vztahy, jež jsou soudem posuzovány, i samotný proces jsou však velmi složité, proto nelze vyloučit omyly, vady, nedostatky apod.
- V rámci soudní soustavy tak existuje systém přezkumu nepravomocných i pravomocných rozhodnutí

Opravné systémy

- Apelační
- Kasační
- Revizní

Apelační systém

- **Apelační systém** umožňuje účastníkům řízení dožadovat se na soudu vyšší instance přezkoumání rozhodnutí **po stránce skutkové i právní**. Soud odvolací věc znovu projedná a rozhodne na základě skutkového stavu jím zjištěného tak, že rozhodnutí soudu prvního stupně buď potvrdí nebo změní, popř. zruší a vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení.
- Děje se tak mnohdy na podkladě nových skutečností a nových důkazů (**úplný apelační systém**). Některé procesní řády (včetně českého občanského soudního řádu) připouštějí **tzv. neúplný apelační systém**, kdy soud druhého stupně nemůže přihlížet k nově navrhaným skutečnostem a důkazům.

Kasační systém

- **Kasační** systém umožňuje účastníkům řízení dožadovat se přezkoumání napadeného rozhodnutí **jen po stránce právní**, nikoliv skutkové. Opravný soud nemůže napadené rozhodnutí měnit; shledá-li prvostupňové rozhodnutí nesprávným, musí je zrušit a vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.
- Účastníci nemohou přednášet soudu vyššího stupně nové skutečnosti a navrhopat nové důkazy.
- Napadené rozhodnutí může soud odvolací jen potvrdit, nebo zrušit.

Revizní systém

- **Revizní systém** opravňuje účastníky dožadovat se přezkoumání napadeného rozhodnutí z **hlediska porušení hmotněprávních i procesních předpisů** v mezích uplatněného návrhu a z důvodů v něm uvedených.
- Revizní soud může napadené rozhodnutí potvrdit a zrušit; změna rozsudku je možná jen tehdy, jestliže soudem druhého stupně byl správně zjištěn skutkový stav, ale byl nesprávně právně kvalifikován.

Opravné prostředky

- Řádné (rozhodnutí nenabylo právní moci)
 - Odvolání
- Mimořádné (rozhodnutí nabylo právní moci)
 - Dovolání
 - Žaloba na obnovu řízení
 - Žaloba pro zmatečnost

Odvolání

- Řádný opravný prostředek
- V civilním soudním řízení jej lze podat proti rozsudkům a usnesením soudu 1. stupně (tj. rozhodnutím okresního soudu nebo krajského soudu vydaným v řízení v 1. stupni)
- Systém neúplné apelace
- Výjimka v § 120 odst. 2 (úplná apelace)

Přípustnost odvolání

- Existence nepravomocného rozhodnutí
- Přípustnost odvolání (bagatelní věci, § 202)
- Lze napadat jen výrok rozhodnutí
- Dodržení zákonné odvolací lhůty
- Účastník, jehož návrhu nebylo alespoň částečně vyhověno.

Lhůta pro podání odvolání

- Tato lhůta činí 15 dní a začíná plynout ode dne doručení rozhodnutí
- Odvolací lhůty nelze prodloužit ani zkrátit.
- Uvede-li soud omylem v poučení lhůtu delší, platí tato delší lhůta. Jestliže soud opomene poučit účastníka o odvolání nebo jej poučil o jeho nepřipustnosti, ač je zákon připouští, je odvolací lhůta tříměsíční. Tato delší lhůta se však nevztahuje na rozsudky, jimiž bylo rozvedeno manželství, popř. bylo prohlášeno za neplatné nebo neexistující.
- Odvolání se adresuje soudu prvního stupně

Náležitosti odvolání

- Vedle § 42 odst. 4 také:
 - označení rozhodnutí, které je odvoláním napadáno,
 - označení rozsahu v jakém je rozhodnutí odvoláním napadáno,
 - označení vytýkaných nesprávností napadeného rozhodnutí nebo postupu soudu - odvolací důvod,
 - formulace odvolacího návrhu, tj. čeho se odvolatel domáhá.
- Odvolací důvody v § 205 odst. 2
- Odvolací soud není odvolacími důvody vázán

Účinky podaného odvolání

- Suspensivní
 - odkládá právní moc napadeného rozhodnutí, a to do té doby, než o odvolání rozhodne odvolací soud
- Devolutivní
 - oprávnění k rozhodnutí o opravném prostředku přechází na soud druhého stupně (odvolací soud).

Soud prvního stupně

- Soud prvního stupně především zjistí, zda odvolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou a zda je přípustné (tedy subjektivní a objektivní podmínky přípustnosti odvolání), přezkoumá, zda má odvolání všechny zákonné náležitosti, opatří zprávy a listiny, jichž se odvolatel nebo jiní účastníci dovolávají a provede jiná podobná šetření.
- Případné nedostatky a vady odvolání se pokusí odstranit. Opožděně podané odvolání předseda senátu soudu prvního stupně usnesením odmítne (§ 208 odst. 1).
- Po uplynutí odvolací lhůty soud prvního stupně předloží odvolání s předkládací zprávou a spisem odvolacímu soudu, druhopis odvolání doručí účastníkům řízení.

Odvolací soud

- Odvolací soud samostatně přezkoumá správnost zjištění soudu 1. stupně, jež se týkají odvolání
- Zjistí-li odvolací soud, že nejsou dány podmínky jeho přípustnosti, odvolání usnesením odmítne
- Jednání
- Odvolací soud přezkoumá napadené rozhodnutí i řízení, jež mu předcházelo, z hlediska skutkového i z hlediska právního

Rozhodnutí odvolacího soudu

- **Usnesením odvolání odmítne, jestliže** odvolací návrh je podán opožděně (§ 218a), neoprávněnou osobou anebo směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není zákonem připuštěno.
- Jestliže odvolací soud po prošetření odvolání dospěje k názoru, že rozhodnutí soudu 1. stupně je ve výroku správné, **potvrdí je.**
- Odvolací soud napadené rozhodnutí **změní**, jestliže soud 1. stupně rozhodl nesprávně, ač správně zjistil skutkový stav; po doplnění nebo zopakování dokazování je skutkový stav věci zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout.
- Nemůže-li odvolací soud napadené rozhodnutí potvrdit a nejsou-li ani podmínky pro jeho změnu, **soud rozhodnutí zruší.**

Žaloba na obnovu řízení

- Mimořádný opravný prostředek
- Žalobou na obnovu lze napadnout jak pravomocné rozhodnutí soudu 1. stupně, tak pravomocné rozhodnutí soudu odvolacího

Důvody žaloby na obnovu

- Vyskytly se skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které účastník bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně, za předpokladu, že mu mohou přivodit příznivější rozhodnutí ve věci
- Jsou to nové skutečnosti a důkazy, které sice v době původního řízení existovaly, ale účastník je nemohl použít proto, že o nich nevěděl, a nemohl je tedy bez své viny použít.

Podání

- K podání žaloby na obnovu je legitimován **účastník** (popřípadě jeho právní nástupce), v jehož neprospěch, alespoň částečně, původní rozhodnutí vyznělo.
- Návrh na obnovu je nutno podat ve lhůtě **tří** měsíců od té doby, kdy se navrhovatel o důvodu obnovy dozvěděl nebo jej mohl uplatnit (**tzv. subjektivní lhůta**), nejpozději však do **tří let od právní moci rozhodnutí (tzv. objektivní lhůta)**. Prominutí zmeškání lhůt k žalobě není přípustné.

Náležitosti žaloby

- Žaloba na obnovu řízení musí vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat:
 - označení soudu,
 - označení účastníků,
 - označení pravomocného rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu je napadá,
 - označení důvodů obnovy,
 - vylíčení skutečností prokazujících, že je žaloba podána včas,
 - označení důkazů prokazujících důvodnost žaloby
 - formulaci toho, čeho se navrhovatel domáhá (petit)

Příslušnost

- Soudem příslušným k řízení o obnově je soud, který o věci rozhodoval v prvním stupni

Řízení o žalobě

- Řízení o žalobě na obnovu se rozpadá na dvě samostatné části
- V **prvé části řízení (iudicium rescidens)** soud řeší otázku, zda obnovu povolí, nebo žalobu zamítne. Vydáním usnesení o povolení obnovy se ze zákona odkládá vykonatelnost napadeného rozhodnutí.
- **Druhá část (iudicium rescissorium)** proběhne pouze tehdy, byla-li obnova řízení pravomocně povolena. Soud bez dalšího návrhu věc, jež byla předmětem původního řízení, znovu projedná a rozhodne.

Rozhodnutí o žalobě na obnovu

- V průběhu jednání o žalobě na **obnovu** soud zkoumá existenci zákonných důvodů obnovy a podle výsledku usnesením žalobu **zamítne**, nebo usnesením obnovu **povolí**.
- Pro povolení obnovy postačí, jestliže nově uváděné skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy mohou přivodit pro žalujícího účastníka příznivější rozhodnutí ve věci. Zda nové skutečnosti, důkazy či rozhodnutí byly způsobilé přivodit pro účastníka příznivější rozhodnutí, se ukáže teprve v řízení, jehož předmětem je nové projednání věci.

Řízení po povolení obnovy

- V novém řízení o věci, které následuje po pravomocném usnesení povolené obnovy, soud přihlédne ke všemu, co vyšlo najevo jak v původním řízení, tak v řízení obnoveném.
- Shledá-li soud napadené rozhodnutí věcně správným, usnesením návrh na jeho změnu zamítne.
- Jestliže soud napadené rozhodnutí změní, učiní tak rozsudkem (usnesením ve věci samé).
- Toto nové rozhodnutí pak nahradí původní, které bylo napadeno žalobou na obnovu.

Žaloba pro zmatečnost

- Mimořádný opravný prostředek
- Účelem je náprava závažných **nedostatků procesně právní povahy**, které se vyskytly v řízení před soudem prvního stupně nebo v řízení před soudem odvolacím.

Přípustnost žaloby pro zmatečnost

- Žaloba pro zmatečnost je **přípustná** proti **rozhodnutí soudu prvního stupně nebo soudu odvolacího, kterým bylo řízení skončeno ve věci samé.**

Důvody pro podání žaloby

- Bylo rozhodnuto o věci, která nenáleží do pravomoci soudů,
- ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení,
- účastník neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat a nebyl řádně zastoupen,
- nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoli podle zákona měl být podán,
- rozhodoval vyloučený soudce nebo předsedící,
- soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,
- bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo předsedícího,
- účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady.

Lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost

- **Subjektivní lhůta k podání žaloby** pro zmatečnost činí **zásadně tři měsíce** a běží od doručení napadeného rozhodnutí.
- V některých případech má **tříměsíční lhůta** k podání žaloby subjektivně stanovený počátek jejího běhu.
- V některých, zákonem vypočtených případech, je tato lhůta doplněna ještě **tříletou tzv. objektivní lhůtou**, která počíná běžet od právní moci napadeného rozhodnutí.
- **Prominutí zmeškání lhůt** k podání žaloby pro zmatečnost není přípustné.

Řízení o žalobě pro zmatečnost

- Žalobu pro zmatečnost projedná a rozhodne o ní **soud 1. stupně** (přiměřeně) podle ustanovení občanského soudního řádu pro řízení na prvním stupni.
- Výjimka

Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost

- Žalobu pro zmatečnost soud usnesením **zamítne** nebo **napadené rozhodnutí zruší**. Zruší-li rozhodnutí, postupuje dále podle uplatněného důvodu žaloby, tj. buď rozhodne o zastavení řízení, nebo o postoupení věci orgánu, do jehož pravomoci patří, popřípadě bez dalšího návrh projedná a rozhodne.

Dovolání

- Mimořádný opravný prostředek
- Dovolání je opravným prostředkem, kterým lze napadnout pouze rozhodnutí soudu odvolacího
- Funkčně příslušným soudem k rozhodnutí o dovolání je **pouze Nejvyšší soud**

Přípustnost dovolání

- Dovolání je přípustné jak proti rozsudku odvolacího soudu, tak proti usnesení odvolacího soudu jimiž:
 - Bylo **změněno** rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci
 - Bylo **potvrzeno** rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak, než v dřívějším rozsudku (usnesení) **proto, že byl vázán právním názorem** odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil
 - Bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, ale dovolací soud dospěje k závěru, že **napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam** (§ 237 odst. 3)

Přípustnost dovolání

- Dovolání není přípustné:
 - ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokiem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč a v obchodních věcech 100 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží,
 - ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení,
 - ve věcech mezinárodních únosů dětí

Přípustnost dovolání

- Dále uvedené věci v ustanovení § 238, § 238a a § 239 OSŘ

Důvody dovolání

- Dovolání tak lze podat především z toho důvodu, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241a odst. 2 písm. a)].

Důvody dovolání

- Dovolání lze podat dále v případě, že **rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci** [§ 241a odst. 2 písm. b)].

Důvody dovolání

- Je-li dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) a b), popřípadě podle obdobného užití těchto ustanovení (§ 238 a 238a), lze dovolání podat také z důvodu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Povinnost zastoupení

- V dovolacím řízení, a to v jeho celém rozsahu, tedy počínaje podáním dovolacího návrhu a konče vydáním konečného rozhodnutí ve věci, musí být **dovolatel obligatorně zastoupen advokátem** nebo **notářem** v rozsahu jeho oprávnění stanoveném zvláštním předpisem.
- Výjimky

Lhůta pro podání dovolání

- Dovolání musí být uplatněno **ve lhůtě dvou** měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu.
- Lhůta k podání dovolání je zákonnou procesní lhůtou, nemůže být tedy předsedou senátu prodloužena.
- Lhůta je zachována také tehdy, jestliže dovolání bylo podáno po uplynutí dvouměsíční lhůty proto, že se dovolatel řídil nesprávným poučením soudu o dovolání. Neobsahuje-li rozhodnutí poučení o dovolání, o lhůtě k dovolání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahuje-li nesprávné poučení o tom, že dovolání není přípustné, lze podat dovolání do čtyř měsíců od doručení.
- Podává se u soudu prvního stupně

Řízení o dovolání

- Dovolací soud rozhoduje o dovolání zásadně bez jednání.
- Vzhledem k tomu, že podání dovolání nevyvolává suspensivní účinky, to znamená, že se neodkládá ani právní moc, ani vykonatelnost rozhodnutí, **procesní úprava připouští, aby dovolací soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí.**

Rozhodnutí o dovolání

- Jestliže dovolací soud po provedeném řízení dojde k závěru, že napadené rozhodnutí je správné, vydá rozhodnutí, jímž **dovolání zamítne**
- V opačném případě napadené **rozhodnutí zruší**
- Dovolací soud rozhoduje **rozsudkem**, jestliže zamítá dovolání proti rozsudku odvolacího soudu nebo jestliže zrušuje rozsudek dovolacího soudu
- Ve všech ostatních případech rozhoduje dovolací soud **usnesením**